

Základní škola a Mateřská škola Doksy – Staré Splavy,
příspěvková organizace, okr. Česká Lípa, Jezerní 74,471 63 Staré Splavy
tel: 487 873 340, IČO 706 98 520

Koncepce školy

Inkluzivní škola = škola „On inklusive“

Zpracovala : Mgr. Věra Konečná

Ve Starých Splavech 5. 1. 2016

Obsah:

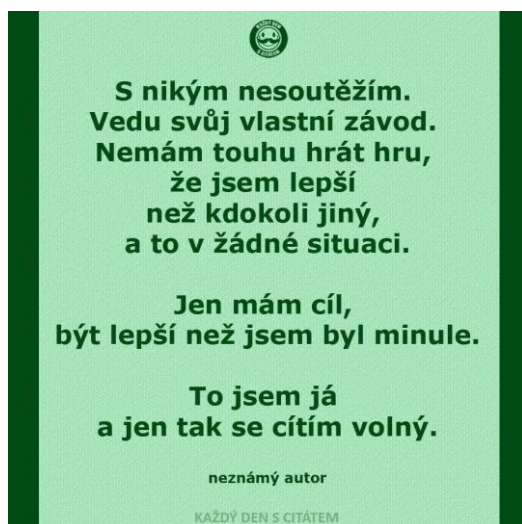
- 1. Vymezení termínu INKLUZE**
- 2. Předpoklady pro inkluzivní vzdělávání**
- 3. Překážky v učení a zapojení**
 - 3.1 Seznam kognitivních funkcí**
- 4. Podpora různorodosti**
- 5. Vyučovací techniky**
 - 5.1 Metoda Instrumentálního obohacování**
- 6. Způsoby podpory školy**
- 7. Úprava učebních témat**
- 8. Struktura vyučovací hodiny**
- 9. Bariery rozvoje inkluze**
- 10. Kompetenční profil pedagoga v inkluzivní škole**

1. Vymezení termínu

Inkluze začíná tím, že připustíme odlišnosti mezi žáky. Při vývoji inkluzivních přístupů k výuce a učení v ZŠ a MŠ Doksy – Staré splavy stavíme na **respektování těchto odlišností**. Dítě nás zajímá z pohledu celé osobnosti. Pokud se soustředíme pouze na jeden její aspekt, jako například postižení či sociální znevýhodnění, může nám mnohé uniknout... Vylučovací tlaky na dítě s postižením mohou být primárně namířeny na jeho původ, nebo mohou vzniknout díky tomu, že vyučovací osnovy neuspokojují jeho zájmy. Děti se mohou cítit vyčleněné ze své kultury, některé mohou mít za sebou traumatický zážitek. **Je třeba, abychom přestali myslet ve stereotypech.**

Inkluze spočívá ve vytváření školního prostředí, které je podnětné pro učitele i žáky kteří podporují a oceňují jejich úspěchy. Inkluze ovšem spočívá i v rozvíjení lidského společenství z širšího pohledu.

Inkluze je změna. Jejím základem je filosofické přesvědčení, že všichni lidé (tedy i ti s postižením) mají právo na plnou účast ve všech oblastech života. Jde o nekonečný proces zkvalitňování učení a zapojení **všech žáků**. Jde o ideál, o který škola může usilovat, ale kterého nikdy zcela nedosáhne. Základem úspěchu je pedagogická praxe, způsob výuky, dovednosti pedagogů (!!!! – profesní rozvoj) K inkluzi ovšem dochází ihned, jakmile je proces zvyšování míry zapojení nastartován a to se v ZŠ a MŠ Doksy – Staré Splavy stalo již v roce 2005.

2. Předpoklady pro inkluzivní vzdělávání

Inkluze ve vzdělávání na ZŠ a MŠ Doksy – Staré Splavy staví na těchto předpokladech a procesech:

- Inkluze se uskutečňuje/odehrává ve třídách, které odpovídají věku žáků, nejlepším místem pro výuku je **běžná třída** (bez dlouhých odcházení z ní, bez výuky „v kabinetu“).

- Probíhá/ existuje ve škole v místě či nejbližšího okolí bydliště žáka a uskutečňuje se za spolupráce mezi učiteli, rodinou a dalšími zúčastněnými.
- Všichni žáci a pracovníci školy jsou stejně důležití.
- Snažíme se o zvyšování míry zapojení žáků (snižování míry vyčlenění) do školní kultury, vzdělávacího procesu a komunity.
- Muselo dojít ke změně školní kultury, politiky a praxe tak, aby byla **zohledněna různorodost žáků**.
- Snažíme se o odstraňování překážek v učení a **zapojení všech žáků**, tedy nejen těch, kteří mají určité postižení či jsou označeni jako „žáci se speciálními vzdělávacími potřebami“.
- Využíváme zkušeností z konkrétních případů překonávání překážek v přístupu a zapojení tak, aby ze změn mohli čerpat i ostatní žáci.
- Vnímáme rozdíly mezi žáky jako inspiraci pro podporu učení, nikoliv jako problém, který je třeba řešit.
- Vyzdvihujeme úlohu školy při budování společenství a rozvoji hodnot, nejen při zvyšování výkonů žáků.
- Podporujeme vzájemně prospěšné vztahy mezi školami (sekce malotřídních škol Českolipska, ZŠ Doksy, Jestřebí) a okolní komunitou.
- Zohledňujeme myšlenku, že **inkluze ve vzdělávání je jedním z aspektů inkluze ve společnosti**.

Zapojit se znamená učit se společně s ostatními, sdílet a zažívat proces učení ve spolupráci s nimi. K tomu je třeba se do učení aktivně ponořit a mít vliv na to, jak probíhá. Zapojení spočívá v uznání a přijetí.

Pokud pracujeme na definování a odstraňování problémů jednoho žáka, můžeme své poznatky využít i ku prospěchu jiných, kteří byli zpočátku vnímáni jako bezproblémoví. Jde o jednu z možností, jak mohou odlišnosti v zájmech, znalostech, dovednostech, zázemí, jazykové vybavenosti, výkonnosti či určité nedostatečnosti pozitivně ovlivnit proces učení.

3. Překážky v učení a zapojení

„Překážky v učení a zapojení“ jsou pro inkluzi alternativou k pojmu „**speciální vzdělávací potřeby**“. Názor, že problémy v učení lze řešit tím, že dítěti přidělíme přívlastek „se speciálními vzdělávacími potřebami“, má značná omezení. Jde o označení, jehož důsledkem mohou být **nižší očekávání**. Odvádí pozornost od problémů, které mají žáci bez tohoto označení, a od zdrojů potíží souvisejících se vztahy, kulturami, vyučovacími osnovami, přístupy k výuce a učení a s organizací školy a její koncepcí.

Pokud zjistíme, jaké existují překážky v učení a zapojení, můžeme se přímo zaměřit na to, jak zkvalitnit vzdělávání daného dítěte. Překážky v učení a zapojení mohou zablokovat přístup ke vzdělávání nebo jej omezit.

I když terminologie „speciálních vzdělávacích potřeb“ může představovat překážku v rozvoji inkluzivní praxe ve školách, nepřestává být součástí kulturního a koncepčního rámce školy a ovlivňuje naše postupy.

Za stěžejní překážku a problém v učení považujeme dle našich poznatků **OSLABENOU KOGNITIVNÍ FUNKCI**, díky které dítě neumí a ani nemůže uchopit a zpracovat informaci či podnět v jisté fázi.

Kognitivní funkce = poznávací funkce, související se stupněm vyzrálosti mozku. Pakliže je v některé fázi poznávacího procesu příslušná funkce oslabena == padá celý systém učení.

3.1 SEZNAM KOGNITIVNÍCH FUNKCÍ

Kognitivní funkce dělíme do tří skupin podle toho, v jaké fázi vyučujícího procesu se dítě pohybuje.

A. Fáze shromažďování všech informací k získání toho, co potřebujeme - vstupní fáze INPUT

- **Užití našich smyslů** (*poslouchání, dívání se, čichání, ochutnávání, dotýkání se...*) k získání **informací**.
- **Užití plánu/systému**, (*abychom neztratili nebo nepřeskočili něco důležitého*) = **systematické zkoumání**
- **Hledání jmen věcí a myšlenek = nazývání.**
- **Zjišťování KDE** (*pozice v prostoru*) a **KDY** (*čas a pořadí*) .
- **Pozorování, co zůstává stejné, když se některé věci jeví změněné = stálost.**
- **Schopnost užít více než jednu myšlenku v daném čase** (*několik pramenů informací*).
- **Být opatrný, když na tom záleží = přesnost a preciznost.**

B. Fáze užití informací – ELABORACE

- **Vědět, co se po nás chce = definování problému.**
- **Použití právě těch informací, které potřebujeme = relevance.**
- **Podržení obrazu toho, co máme udělat, v naší mysli = zvnitřnění.**
- **Plánování našich kroků = plánování a rozdělení úkolu na jednotlivé kroky.**
- **Podržení všech faktů v mysli = práce s mnoha informacemi.**
- **Říci, co je stejné a co rozdílné = porovnávání.**

- Být schopen zařadit předměty a myšlenky do skupin na základě jejich podobností a rozdílností = kategorizace.
- Zjišťování, které věci k sobě patří = vytvoření spojení a vztahů.
- Promyšlet věci v hlavě a poté se rozhodovat = rozvíjení hypotetického myšlení a zvažování alternativ.
- Dokazovat naše myšlenky = užívání logického odůvodňování.

C. Fáze výstupu, ukázat, co víme – OUTPUT

- Přemýšlet před odpovědí, nespěchat = kontrola impulzivity, omezení odpovědí typu pokus-omyl.
- Vyjádřit věci jasně = omezení egocentrické komunikace.
- Když vím odpověď, ale nedokážu ji vyjádřit, počkám, nepanikařím a pak to zkusím znovu = překonání bloků.

4. Podpora různorodosti

Vidíme-li příčinu problémů ve „speciálních vzdělávacích potřebách“ žáků, přirozeně uvažujeme o podpoře v podobě dalších jedinců, kteří by s nimi pracovali. Podporou rozumíme *veškeré aktivity, které zvyšují schopnost školy reagovat na různorodost žáků*. Poskytování podpory jedincům je pouze dílčí součástí snah o zvýšení míry zapojení žáků. Podpora zahrnuje i přípravu, kdy učitelka plánuje výuku s ohledem na všechny žáky, jejich různá východiska, zkušenosti a styly učení, a na jejich schopnost si vzájemně pomáhat. **Pokud je výuka navržena tak, aby podporovala zapojení všech žáků, snižuje se potřeba individuální asistence.** Stejně tak zkušenost s individuální podporou může vést k větší míře aktivity a samostatnosti v učení a současně ke zkvalitnění výuky ve skupině. Podpora je nedílnou součástí veškeré výuky a práce všech učitelů. i když hlavní odpovědnost za koordinaci podpory jedinců i skupin může mít jen omezený počet lidí, *plánování této koordinace je nutné ve vazbě na plánování rozvoje učitelů a tvorby vzdělávacích programů.*

Náš vzdělávací systém

"Pokud budete soudit rybu podle její schopnosti šplhat na strom, tak bude celý život věřit tomu, že je hloupá." - Albert Einstein

5. Vyučovací techniky v ZŠ a MŠ Doksy – Staré Splavy

Jak na to, abychom děti ve škole zaujali a ony samy se staly aktivními ve svém vzdělávání:

- ✓ práce ve skupinách
- ✓ učitelka jako průvodce vzdělávání, nikoli „paní dokonalá“
- ✓ možnost volby tématu
- ✓ mezipředmětové vztahy, prolínání témat
- ✓ učení prožitkem
- ✓ využívání zajímavých pomůcek
- ✓ spojitost s reálným světem
- ✓ práce s chybou = zdůrazňování pozitiv, chyby nás učí
- ✓ slovní hodnocení x známkování (hodnocení má motivovat a podněcovat k další práci, má ukázat pokroky, popř. poskytovat informaci, na čem je potřeba dále pracovat)
- ✓ zpětná vazba, hodnocení vlastní i skupinové práce
- ✓ **komunikace a spolupráce s rodiči !!!**
- ✓ aktivity na podněcení zájmu, spolupráce
- ✓ učení se hrou
- ✓ vzájemné vztahy (děti mezi sebou, děti – učitel) – nebát se a umět požádat o pomoc, a také pomoc umět poskytnout

Zapojení dítěte s obtížemi v učení:

- ✓ dát možnost vyniknout, zážitek úspěchu
- ✓ složení skupin tak, aby se mohli uplatnit všichni
- ✓ každý má své předpoklady, může být užitečný
- ✓ odlišnost je pro skupinu přínosem

Které momenty jsou pro děti ve škole důležité, aby tam chodily rády:

„Neočekávejme ochotu dětí se učit, pokud je budeme trestat za chyby.“ (Reuven Feurstein)

- ✓ pocit uplatnění
- ✓ prostor pro vlastní tvořivost
- ✓ pozitivní komunikace
- ✓ pochvala
- ✓ povzbuzení
- ✓ spolupráce
- ✓ hravé formy práce
- ✓ úspěšnost
- ✓ prožitek
- ✓ smysluplnost práce
- ✓ praktické zkušenosti

6. Míra/ způsob podpory Základní školy a Mateřské školy Doksy – staré splavy

- ✓ Spolupráce s SPC a PPP

- ✓ Existence funkčního IVP
- ✓ Existence týmu
- ✓ Přítomnost asistenta učitele ve třídě
- ✓ Upravovaná učební témata
- ✓ Instrumentální obohacování 2Xtýdně

5. 1 Metoda Instrumentálního obohacení

Autorem IO je výrazný kritik tradičních forem testování inteligence, rumunský Žid prof. Reuven Feuerstein (1921- 2014). U zrodu tohoto programu stálo jeho silné osobní přesvědčení o tom, že **člověk disponuje potencialitou k niterné iniciované změně struktury poznávacích funkcí, kterou mají sílu probouzet *angažovaní druzí lidé***. Zabývá se otázkami vývoje a systematické podpory rozvoje poznávacích funkcí = intelektu. ***Struktura poznávacích funkcí člověka a formy jeho myšlení JSOU MODIFIKOVATELNÉ ve vazbě na specifické formy interakce dítěte a osob v jeho okolí!!!***

Instrumentální obohacování je ucelený **program PRO ROZVOJ, STIMULACI A NÁPRAVU POZNÁVACÍCH (kognitivních) FUNKCÍ, DOVEDNOSTÍ MYSLET A BUDOvat STRATEGIE UČENÍ = rozvoj intelektu**

Obsah **Instrumentálního obohacení Reuvena Feuersteina** lze stručně vyjádřit slovy: „Učíme se učit se.“ Jde o nástroj, jehož pomocí můžeme zlepšit své dovednosti poznávat a organizovat informace. Naučit se různé strategie, plánovat si svůj život, ovlivnit své chování. Inteligence není podle přesvědčení autora neměnná struktura, kterou pouze využíváme, ale lze ji ovlivnit jako celek, a zvýšit mentální možnosti každého člověka. Všichni jsme schopni zlepšit své myšlení a naučit se lépe využít informace, které získáváme. Program je rozdělen do 16 oblastí zaměřených na různé poznávací funkce. Každý blok tohoto programu obsahuje sérii cvičení typu TUŽKA – PAPÍR, které jsou zpravidla uspořádány jako soubory jednotlivých listů papíru a označují se jako INSTRUMENTY.

V ZŠ a MŠ Doksy – staré Splavy pracujeme s těmito **INSTRUMENTY**.

1. USPOŘÁDÁNÍ BODŮ
2. POROVNÁVÁNÍ
3. ORIENTACE V PROSTORU I
4. ANALYTICKÉ VNÍMÁNÍ
5. INSTRUKCE

- 6. **KATEGORIZACE**
- 7. VZTAHY V RODINĚ
- 8. ORIENTACE V PROSTORU II
- 9. **ILUSTRACE**
- 10. NUMERICKÉ ŘADY
- 11. VZTAHY V ČASE
- 12. VZORY ZE ŠABLON
- 13. **POROVNEJTE A ODHALTE ABSURDITY**
- 14. **OD JEDNOTKY KE SKUPINĚ**
- 15. ROZPOZNÁVÁNÍ EMOCÍ
- 16. OD EMPATIE K ČINNOSTI

7. Úprava učebních témat pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v Základní škole a Mateřské škole Doksy – Staré Splavy

- tato úprava je určena pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří navštěvují školu běžného typu
- speciální vzdělávací potřeby jsou zapříčiněny zdravotním postižením, jež v těchto případech ovlivňuje žáka do takové míry, že vyžaduje úpravu učebních plánů a rozpracování jednotlivých učebních témat
- žák, který je začleněn do třídy běžné školy, je vzděláván podle individuálního vzdělávacího plánu (IVP), jeho součástí jsou úpravy učebních témat

Úpravy mají dva cíle:

1. Zjednodušení daného učiva, aby bylo začleněnému žákovi srozumitelné.
2. Skloubení činnosti třídy s činností integrovaného žáka.

zjednodušení učiva

- vybrat konkrétní příběh, na jehož pozadí se žák s látkou seznámí
- vybrat základní pojmy či fakta - přiřazovat pojem k definici (např. na kartičkách)
- vybrat základní či jiné důležité pojmy, k nim přiřazovat nákresy či fotografie
- skládat rozstříhané obrázky (a poté přiřazovat k pojmům)
- seřadit obrázky podle posloupnosti děje, poté podle nich učivo převyprávět
- pracovat se zjednodušeným textem (doplňovat chybějící slova, skládat text ze slov či vět, vyhledávat v textu slova, určovat pořadí vět apod.)

- přepsat pojmy či text do sešitu, ilustrovat
- využít **zkušenosti žáka** (např. v zeměpise dovolená v určitém státě apod.)

skloubení činností

- společná práce třídy: vyučující zapojuje žáka dle jeho IVP (v situacích, kdy žák pracuje individuálně s asistentkou pedagoga, vyučující informuje ostatní žáky o tom, co v danou chvíli bude předmětem práce třídy a co bude dělat jejich spolužák)
- skupinová práce: vyučující začleněnému žákovi připraví speciální úkol, který plní v rámci skupiny (skupina pak s vypracovanými úkoly odevzdává i tento a všechny jsou zahrnuty do hodnocení)
- práce ve dvojicích: spolužák pracuje se začleněným žákem na upraveném úkolu
- výměna role učitelky a asistentky: asistentka pedagoga se může věnovat zadávání či kontrole práce dětí, zatímco učitelka pracuje individuálně se začleněným žákem na jeho úkolu
- samostatná práce žáka: zadání úkolu je jednoduché, asistentka je v pozadí, po dokončení práce dá žák domluveným způsobem vědět, že je hotov
- individuální práce asistentky pedagoga se žákem: i zde žák vykonává obdobné činnosti jako spolužáci (např. psaní do sešitu, vypracovávání písemné práce atd.)

kreativita při zpracování úprav

- výchozí je téměř vždy učivo třídy (učebnice ostatních žáků třídy, jiné materiály, které vyučující používá, téma učiva nebo některé jeho pojmy a jeho zpracování, jakékoli konotace daného tématu)
- zdroje (encyklopedie, učebnice - jakékoli kategorie – věky, typ školy, internet, knihovna, výstavy, exkurze, výlety, časopisy, obrázky, fotografie, příroda, město, vesnice)

8. Struktura vyučovací hodiny ve třídě se začleněným žákem se speciálními potřebami:

- Struktura vyučovací hodiny začleněného žáka odpovídá struktuře hodiny všech ostatních žáků v dané třídě.
- Základním pravidlem je zapojovat začleněného žáka do veškeré činnosti třídy, je-li to možné. A to i tehdy, kdy se obsah jeho činnosti liší od látky, kterou probírá třída.
Důležité je, aby zůstala zachována forma činnosti.

společná práce se třídou

- má přednost před individuální (oddělenou) prací

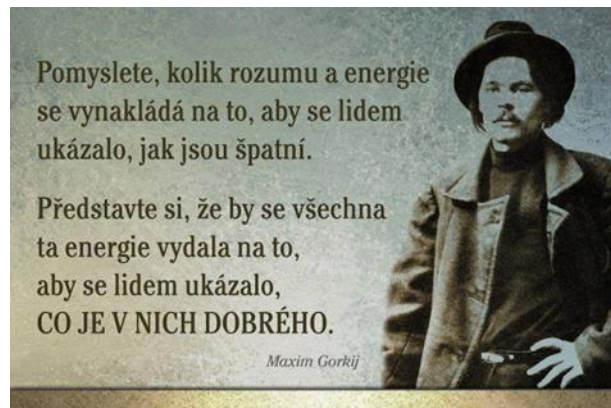
- forma činnosti je zachována (je-li možné/vhodné)
- obsah činnosti (učiva) může být odlišný
- asistentka pedagoga vždy pomáhá žákovi, je-li třeba

individuální práce

- vyučovací předmět, forma a způsob činnosti jsou zachovány
- učitelka zadává, kontroluje a hodnotí práci
- v některé části hodiny se učitelka individuálně věnuje žákovi
- dochází ke střídání činností (opakování, nová látka, odpočinek)

9. Bariéry rozvoje inkluzivního vzdělávání

- ✓ Rezistentní postoje vůči společnému vzdělávání
- ✓ Nevyřešené financování (finanční prostředky by měly následovat žáka)
- ✓ **Nedostatek podpůrného systému pro „nepřipravené školy“**
- ✓ Existence předsudků
- ✓ „Úspěch“= kvalita asistenta, „žák neuspěl v integraci“/neochota běžné školy přijmout **odpovědnost za vzdělávání začleněného dítěte**
- ✓ Určování hranic
- ✓ Nízká emancipace rodičů
- ✓ Ve způsobech vyučování
- ✓ V uspořádání třídy
- ✓ Ve využívání spolupráce - tým
- ✓ Ve spolupráci s rodinou
- ✓ Ve vzdělávání/ přípravě učitelů
- ✓ Efektivní řešení problémů

10. Kompetenční profil pro inkluzivní vzdělávání platný pro všechny pedagogy

	<i>znalosti</i>	<i>jednání</i>	<i>postoj</i>
<i>Úcta k rozmanitosti žáků</i>			
<i>Podpora všech žáků</i>			
<i>Spolupracovat se všemi ostatními</i>			
<i>Celoživotní profesní vzdělávání</i>			

